

**ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ»
У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ ЧЕН'ЮЙ**

У статті аналізується частотність вживання фразеологізмів китайської мови чен'юй на позначення концепту «любов» у сучасній та давній китайській мові на базі Корпусу китайської мови Пекінського національного університету.

Ключові слова: *концепт, любов, китайська, чен'юй, частотність.*

В статтєе анализируется частотность употребления фразеологизмов китайского языка ченьюй, которые объективируют концепт «любовь» в современном и древнем китайском языке на базе Корпуса китайского языка Пекинского национального университета.

Ключевые слова: *концепт, любовь, китайский, ченьюй, частотность.*

In the article the linguistic frequency of the Chinese chengyu idioms is being analyzed in modern and ancient Chinese on the basis of Chinese Corpus of Beijing University.

Key words: *concept, love, Chinese, chengyu, linguistic frequency.*

Вивчення динаміки зміни даного концепту вимагає не тільки дослідження певного пласту мови, а й вивчення динаміки зміни даного концепту. Зі зміною поколінь, змінюються і певні уявлення, стереотипи, тому окремі ознаки концепту стають виразнішими, інші, навпаки, відходять на другий план.

Любов – лінгвокультурний емоційний концепт, що має універсальний характер. У мовній реалізації він характеризується наявністю кількох номенів-вербалізаторів та семантичною дублетністю. Емоційні концепти зараховують до складу універсальних, адже саме емоції є «центральною частиною, що робить представників різних етносів схожими один на одного» [1;2;3].

Культурні концепти – це, перш за все, ментальні сутності, у яких відображається «дух народу», що і визначає їх антропоцентричність – орієнтованість на духовність, суб'єктивність та особистість носія етнічної свідомості [4].

У лексикографічних джерелах окремі компоненти об'ємного концепту «любов» гіпостазуються у межах словникового опису відповідного вербалізатора у формі семантичних множників, які відправляють до частин певного семантичного блоку.

Проаналізувавши об'єктивізацію концепту «любов» у філософсько-релігійній та художній картині світу, ми виявили що концепт «любов» у китайській етнічній свідомості є розчиненим у асоціаціях та дифузним. Він реалізується через різні номени-вербалізатори, кожен з яких несе семантичне значення любові, а також має певні конотативні відтінки. До таких лексем ми зараховуємо, серед інших, 爱 (ài), 情 (qíng), 心 (xīn), 恋 (liàn), 宠 (chǒng), 亲 (qīn), 忠 (zhōng), 好 (hào), 慈 (cí), 欢 (huān).

Для визначення найбільш широко представлені ознаки концепту «любов», реалізованого у чен'юй, ми статистичним методом визначили частотність вживання даних

фразеологічних одиниць у Корпусі китайської мови Пекінського національного університету, який був заснований у 2005 році на базі Центру вивчення китайської мови Пекінського національного університету. Корпус налічує 307,371,060 лексичних одиниць сучасної китайської мови (видання після 1949 року) та 170, 214, 641 лексична одиниця давньої китайської мови (видання до 1949 року на веньяні). До корпусу входять різноманітні наукові, публіцистичні та художні видання, тексти різноманітних тематик такого обсягу, який дозволяє робити статистичний аналіз частотності вживання лексичних одиниць та порівнювати сучасну та давню китайську мову, а також англійську.

Проаналізувавши 18 000 фразеологізмів зі словника “中国成语大辞典” 2011 року видавництва, ми статистичним методом визначили 320 чен'юй на позначення концепту «любов» в китайській мові. З них 73 мають у складі лексеми情 (qíng), 63 лексеми愛 (ài), 21 лексеми心 (xīn), 13 лексеми亲 (qīn) та 12 лексеми恋 (liàn), чотири лексеми好 (hào), по три чен'юй мають у складі лексеми宠 (chǒng), 慈 (cí) та 欢 (huān), та один лексеми忠 (zhōng). Деякі з досліджених нами ідіом у своїй структурі мають два номени-вербалізatori. Тобто, загальна кількість чен'юй, у яких концепт «любов» вербалізується експліцитними засобами складає 189 фразеологічних одиниць, а імпліцитно відповідно 131.

Отже, ми порівняли частотність вживання даних фразеологічних одиниць у сучасній китайській мові та веньяні (文言). Це дало нам змогу простежити зміни у менталітеті китайського народу, адже саме фразеологічні одиниці якнайвиразніше відображають світобачення народу, його уявлення про навколишній світ, наївну картину світу.

Варто зазначити, що 38 відсотків, а саме 123, фразеологізм на позначення концепту «любов» із досліджених чен'юй є застарілими, тобто, в сучасній китайській мові вживаються вкрай рідко. Отже, для достовірного дослідження концепту кохання необхідно звертати більшу увагу на чен'юй, які мають вищу частотність у сучасній китайській мові, тому що саме в них відображається світобачення та менталітет китайської національної свідомості сучасних представників китайської нації.

Серед чен'юй, у яких реалізується концепт «любов» у сучасній китайській мові найбільш частотним є чен'юй, що актуалізує семантичну ознаку «задоволення»情有独钟 qíngyǒudúzhōng (буквально «почуття сконцентровані на одному») – «захопитися; особливо цікавитися чимось») із частотністю 536. Даний чен'юй не тільки входить до кількісно найбільш вербалізованої семантичної ознаки, він також експліцитно виражає даний концепт, маючи у складі номен-вербалізатор, який є головною експлікатурою концепту «любов» у фразеологізмах чен'юй. Він є позитивно маркованим, що також відповідає загальній тенденції до позитивної конотації концепту «любов», що об'єктивується у чен'юй.

На другому місці за частотністю вживання у сучасній китайській мові стоїть чен'юй семантичного блоку «жертвоність» 拥政爱民 yōng zhèng ài mín (буквально «підтримувати уряд, піклуватися про народ»). Його частотність складає 385 згадувань у Корпусі китайської мови Пекінського національного університету. Він є позитивно маркованим. Даний чен'юй набув надзвичайної поширеності у якості лозунгу Комуністичної Партії Китаю, який закликає бійців Національної Визвольної Армії до підтримки уряду та піклуванні про звичайних людей.

На третьому місці серед чен'юй, що вербалізують концепт «любов» у сучасній китайській мові по частотності – чен'юй 爱不释手 àibùshìshǒu (буквально «любити, не відпустити рук») – «ніяк не в змозі відірватися від чогось»). Його частотність складає 366

фразеологізмів. Даний чен'юй належить до семантичної ознаки «цінність», він є позитивно маркованим. Варто також зазначити, що на другому та третьому місці за частотністю стоять чен'юй, у яких концепт «любов» вербалізується експліцитно та, до структури яких входить номен-вербалізатор 爱(ài), що за кількісним вираженням займає друге місце.

На четвертому місці за частотністю вживання у сучасній китайській мові чен'юй 冷酷无情lěngkùwúqíng (буквально «холодний, жорстокий, без почуттів» – «бездушний»), що входить до семантичного блоку «бажання», до якого ми віднесли такі семантичні ознаки: хотіння, потяг, прагнення, тяжіння. Даний чен'юй має негативну конотацію. У цьому чен'юй присутня метафора холоду, жорстока людина називається холодною.

На п'ятому місці по частотності вживання у сучасній китайській мові серед чен'юй, що вербалізують концепт «любов» стоїть чен'юй 一见钟情yījiànzhōngqíng (буквально «кохання з першого погляду»). Він входить до семантичного блоку «задоволення», до якого ми зараховуємо наступні семантичні ознаки: прихильність, симпатія, схильність, сердешна прив'язаність. Частотність даної ідіоми 357. Фразеологізм має позитивну конотацію, він описує симпатію, що виникає раптово при першій зустрічі.

Шосте місце займає 情不自禁qíng bù zìjìn (буквально «почуття не втримати» – «не в змозі стримати почуття»). Загальна частотність цього фразеологізму у сучасній китайській мові 1362, однак у контексті концепту «любов» 350. Корпус китайської мови Пекінського національного університету дає змогу побачити контекст, у якому вживаються лексичні одиниці. Він входить до семантичного блоку «бажання», має негативну конотацію.

Сьоме місце займає 恋恋不舍liànliàn bù shě (буквально «любити не розлучитися» – «не в змозі розлучитися»), що вербалізує семантичну ознаку «цінність». Частотність його вживання у сучасній китайській мові складає 310.

Частотність наступних чен'юй складає менше трьохсот, варто також зазначити, що п'ятдесят з досліджених чен'юй мають частотність вживання у сучасній китайській мові більше 49. Це вказує на високу аксіологічну цінність концепту «любов» у сучасній китайській свідомості.

У давній китайській мові за частотністю вживання найпоширенішим є чен'юй 孝悌力田xiào tì lì tián (буквально «синівська шанобливість, любов до братів та праця на полі» – «любити родину та працю»), що входить до семантичного блоку «жертвність». Він імпліцитно об'єктивує концепт «любов» та має частотність 157. Даний чен'юй акумулює основні прояви любові та турботу за догмами конфуціанської моралі, адже любов до батьків у конфуціанстві проявляється саме через синівську шанобливість, любов до братів через повагу до них, а любов до родини через старанну працю на благо всіх її членів. Цей чен'юй є позитивно маркованим. Цікавим є факт, що його частотність у сучасній китайській мові 2, тобто, наразі семантична ознака, що втілює жертвність, самопожертву, гуманність не превалює у картині світу сучасного носія китайської мови, на відміну від традиційного уявлення про любов.

Друге місце за частотністю вживання у давній китайській мові посідає чен'юй 义夫节妇yìfū jié fū (буквально «вдовець та вдова, що не вступають у другий шлюб» – «вірність померлому чоловіку або дружині»), що також актуалізує семантичну ознаку «жертвність». Його частотність у давній китайській мові 151. Він є застарілим, тобто частот-

ність його вживання у сучасній китайській мові дорівнює нулю. Фразеологізм позитивно маркований. Чен'юй втілює конфуціанську етичну норму, за якою дружина повинна бути відданою чоловікові до кінця свого життя.

На третьому місці за частотністю вживання у давній китайській мові – чен'юй 情投意合 qíngtóuyìhé (буквально «почуття співпадають, бажання єдині») – «жити душа в душу»). Він актуалізує семантичну ознаку «гармонія», що об'єднує у собі такі ознаки, як взаємна прихильність, спільні цілі, інтереси, має позитивну конотацію. Частотність цього чен'юй у давній китайській мові 99, а у сучасній 143. Це свідчить про важливість взаємності, духовної близькості та наявності спільних цілей та інтересів у стосунках як давніх, так і сучасних представників китайської нації.

Четверте місце за частотністю вживання у давній китайській мові займає 恋恋不舍 liànliàn bù shě (буквально «любити не розлучитися») – «не в змозі розлучитися»), що вербалізує семантичну ознаку «цінність». Його частотність у давній китайській мові 98, а у сучасній – 310. Тобто, даний фразеологізм є поширеним як у давній, так і у сучасній китайській мові.

На п'ятому місці за частотністю у давній китайській мові стоїть чен'юй 眉来眼去 méiláiyǎnqù (буквально «обмінюватися поглядами») – «кокетувати»), що відноситься до семантичного блоку «задоволення», до якого ми зараховуємо наступні семантичні ознаки: прихильність, симпатія, схильність, сердешна прив'язаність. Даний чен'юй є частотним як у давній китайській мові – 91, так і у сучасній – 68. Цікавою є образна основа цього фразеологізму. Очі у китайській етнічній свідомості віддзеркалюють почуття, однак вони часто описуються разом із бровами. Отже, брови та очі створюють вираз обличчя, по якому можливо прочитати почуття та відчуті ставлення людини.

Шосте місце із частотністю 83 займає чен'юй 情不自禁 qíng bù zìjìn (буквально «почуття не втримати») – «не в змозі стримати почуття»), який ми описували раніше, тому що його частотність у сучасній китайській мові також висока, він займає шосте місце.

Сьому позицію по частотності вживання у давній китайській мові займає чен'юй 爱民如子 ài mǐn rú zǐ (буквально «любити народ, як власних дітей»), який реалізує семантичну ознаку «жертвність». Частотність його вживання у давній китайській мові 58, а у сучасній тільки 8. Цей чен'юй є позитивно маркованим. Він втілює конфуціанське поняття «всеохоплюючої любові» (兼爱 jiānài), про яку говорив Мо-цзи. Інші чен'юй на позначення концепту кохання в китайській мові є менш поширеними.

Варто зазначити, що концепт є одиницею менталітету нації. Із зміною епох та світобачення певного народу, змінюються і концепти. Деякі семи актуалізуються у більшій мірі по відношенню до інших. Ознаки концепту, які первинно були основними можуть відійти у периферію, в залежності від змін у свідомості певної нації.

Отже, можна дійти висновку, що семантична ознака «задоволення» превалює у сучасній китайській мові. Вона представлена двома з семи найбільш поширених чен'юй, до того ж чен'юй, що актуалізує цей семантичний блок є найчастотнішим. Ця семантична ознака є, до того ж, кількісно найбільш представлена у фразеологізмах чен'юй на позначення концепту «любов». До інших актуалізованих у сучасній китайській мові сем можна віднести відповідно «жертвність», «цінність» та «бажання».

Отже, у свідомості сучасного представника китайської нації концепт «любов», що реалізується у чен'юй, пов'язаний, перш за все, із симпатією, схильністю, сердешною

прихильністю. Однак, важливим при цьому залишається почуття відповідальності та відданості, певної прив'язаності, пристрасті та потягу до об'єкту любові.

Сімдесят відсотків даних чен'юй, тобто п'ять з семи є позитивно маркованими, що співпадає з загальним співвідношенням чен'юй на позначення концепту «любов» із позитивною та негативною конотацією, відповідно 235 та 85.

У давній китайській мові чен'юй на позначення концепту «любов» із найвищою частотністю актуалізують семантичний блок ознак «жертвність», «гармонія», «цінність», «задоволення», «бажання» відповідно. Шість з семи найпоширеніших чен'юй у давній китайській мові мають позитивну конотацію.

Це свідчить про те, що у свідомості носія китайської мови у давнину концепт «любов» був головним чином пов'язаний із відданістю, самопожертвою та гуманністю, що сприймалися як позитивні явища, тому що конфуціанські настанови акцентували на важливості любові та поваги до інших.

ЛІТЕРАТУРА

1. Можейко М.А. Любовь / М.А. Можейко // Новейший философский словарь. Минск, 1999. с.393–397;
2. Мягкова Е.Ю. Эмоционально-чувственный компонент значения слова / Е.Ю. Мягкова. Курск: Изд-во Курск гос. пед. ун-та, 2000. 110с.;
3. Шаховский В.И. Национально-культурная специфика эмоций / В.И. Шаховский // Тетради переводчика, вып.23. – М., 1989;
4. Воркачев С.Г. Культурный концепт и значение / С.Г. Воркачев // Труды Кубанского государственного университета. Сер. Гуманитарные науки. Т. 17, вып.2 – Краснодар, 2003 – с.268-276;
5. 中国成语大辞典。上海辞书出版社。18000余条，2010年。